

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРАВОСУДДЯ**

**МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З ДИСЦИПЛІНИ
"ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-
АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ"**

Запоріжжя

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

«Загальнотеоретичні засади інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування»

1. Інформація як основний об'єкт інформаційних правовідносин: поняття, властивості та види.
2. Інформаційні правовідносини: поняття, структура, характеристика основних елементів.
3. Органи державної влади та місцевого самоврядування як суб'єкти інформаційних правовідносин.
4. Поняття та види інформаційної діяльності. Інформаційне забезпечення як спосіб організації діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Методичні рекомендації до підготовки семінарського заняття.

Інформація у її філософському розумінні. Визначення інформації за ЗУ «Про інформацію». Зміст загальних та юридичних ознак інформації. Індивідуальні характеристики інформації. Інформація як благо особливого роду. Види інформації за законодавством України. Доктринальні підходи до поділу інформації на види. Правова інформація та її різновиди (офіційна та неофіційна). Публічна інформація як окремий різновид інформації, що виокремлюється за ознакою розпорядника, який нею володіє. Види інформації за режимом доступу. Поняття та ознаки відкритої інформації. Безумовно відкрита інформація. Поняття та ознаки інформації з обмеженим доступом. Види інформації з обмеженим доступом: конфіденційна, службова, таємна.

Поняття інформаційних правовідносин. Зміст принципів інформаційних правовідносин за ЗУ «Про інформацію». Структура інформаційних правовідносин. Доктринальні підходи до визначення переліку об'єктів інформаційних правовідносин. Перелік суб'єктів інформаційних правовідносин. Основні класифікаційні підходи до поділу суб'єктів інформаційних правовідносин на види. Інформаційна правосуб'єктність як невід'ємна ознака учасників інформаційних правовідносин. Способи реалізації інформаційної правосуб'єктності кожною з категорій суб'єктів інформаційних правовідносин (фізичними особами, юридичними особами, об'єднаннями громадян, органами публічної влади).

Органи державної влади із загальною компетенцією в інформаційній сфері. Повноваження Верховної Ради України в інформаційній сфері. Повноваження Кабінету Міністрів України в інформаційній сфері. Повноваження Президента України в інформаційній сфері. Повноваження Служби безпеки України в інформаційній сфері. Органи державної влади зі спеціальною компетенцією в інформаційній сфері та їх повноваження (Міністерство інформаційної політики України, Державне агентство з питань електронного урядування, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державна архівна служба України, Державна служба

статистики України, Державна служба інтелектуальної власності України, Державне агентство України з питань кіно, Державний комітет телебачення і радіомовлення України).

Поняття та зміст інформаційної діяльності. Створення інформації. Збирання інформації. Одержання інформації. Зберігання інформації. Використання інформації. Поширення інформації. Охорона інформації. Захист інформації. Основні класифікаційні підходи до поділу інформаційної діяльності на види. Види інформаційної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування: інформаційна діяльність, спрямована на задоволення інформаційних потреб сторонніх суб'єктів; інформаційна діяльність, спрямована на задоволення власних інформаційних потреб таких органів. Основні доктринальні підходи до визначення поняття інформаційного забезпечення. Поняття інформаційного забезпечення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

Семінарське заняття № 2

«Порядок реалізації права на доступ до інформації про діяльність органів місцевого самоврядування»

1. Право на доступ до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування та способи його реалізації.
2. Обов'язок органів державної влади та місцевого самоврядування оприлюднювати офіційну документовану інформацію та інші відомості про свою діяльність.
3. Порядок надання інформації за запитами, зверненнями громадян.
4. Висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.

Методичні рекомендації до підготовки семінарського заняття.

Право на інформацію. Гарантії права на інформацію. Міжнародні стандарти права на інформацію. Інформаційні права. Право на доступ до інформації. Способи реалізації права на доступ до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування.

Публічна інформація. Офіційна інформація. Інформація, що підлягає обов'язковому оприлюдненню. Порядок та строки оприлюднення офіційної інформації. Офіційні друковані видання. Набрання чинності нормативно-правовими актами.

Запит на інформацію. Види запитів на інформацію. Вимоги до оформлення запиту на інформацію. Поряд розгляду та надання відповіді на запит. Підстави відмови у задоволенні запиту. Поняття та види звернень громадян. Поряд подачі та розгляду звернень громадян. Критерії відмежування запитів на інформацію від звернень громадян.

Порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування спеціальними інформаційними службами. Порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування друкованими засобами масової інформації. Порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування інформаційними

агентствами. Порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування аудіовізуальними засобами масової інформації. Порядок висвітлення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування через Інтернет.

Семінарське заняття № 3 **«Правовий режим інформації з обмеженим доступом»**

1. Підстави обмеження права на доступ до інформації. Трискладовий тест.
2. Правовий режим конфіденційної інформації.
3. Правовий режим службової інформації.
4. Правовий режим таємної інформації.

Методичні рекомендації до підготовки семінарського заняття.

Поняття та структура режиму доступу до інформації. Об'єкт режиму доступу. Суб'єкт визначення доступності конкретної інформації. Коло суб'єктів, які мають доступ до визначеної інформації. Особливі вимоги і правила зберігання та поширення визначеної інформації. Строк дії режиму доступу до визначеної інформації. Трискладовий тест як підстава обмеження доступу до інформації. Стадії трискладового тесту. Випадки обов'язкового застосування трискладового тесту. Випадки, коли трискладовий тест не застосовується.

Поняття конфіденційної інформації. Основні нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини, об'єктом яких є конфіденційна інформація. Перелік даних, що належать до конфіденційної інформації. Критерії відмежування конфіденційної інформації від інших видів інформації з обмеженим доступом. Права особи щодо власних персональних даних.

Поняття службової інформації. Основні нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини, об'єктом яких є службова інформація. Перелік даних, що належать до службової інформації. Інформація, яка, попри формальну відповідність загальним вимогам, не може бути віднесена до службової. Критерії відмежування службової інформації від інших видів інформації з обмеженим доступом.

Поняття таємної інформації. Основні нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини, об'єктом яких є таємна інформація. Перелік даних, що належать до таємної інформації. Державна таємниця. Банківська таємниця. Таємниця досудового слідства. Адвокатська таємниця. Нотаріальна таємниця. Комерційна таємниця. Лікарська таємниця. Критерії відмежування таємної інформації від інших видів інформації з обмеженим доступом.

Семінарське заняття № 4 **«Інформаційна безпека України»**

1. Поняття, сутність та рівні забезпечення інформаційної безпеки.
2. Державна політика України в сфері інформаційної безпеки.

3. Основні загрози та засоби забезпечення інформаційної безпеки України. Інформаційна війна.

4. Міжнародно-правові засади інформаційної безпеки.

Методичні рекомендації до підготовки семінарського заняття.

Поняття інформаційної безпеки. Об'єкти інформаційної безпеки. Інформаційна безпека особи. Інформаційна безпека суспільства. Інформаційна безпека держави.

Поняття та принципи державної інформаційної політики. Об'єкти державної інформаційної політики. Основні напрями державної інформаційної політики. Повноваження Президента України у сфері інформаційної безпеки. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері інформаційної безпеки. Повноваження РНБО України у сфері інформаційної безпеки. Повноваження Міністерства інформаційної політики України у сфері інформаційної безпеки. Повноваження Міністерства внутрішніх справ України у сфері інформаційної безпеки.

Класифікація загроз інформаційній безпеці. Перелік основних загроз інформаційній безпеці. Поняття та види інформаційної війни. Поняття та види інформаційної зброї. Основні шляхи вирішення проблеми інформаційної безпеки. Заходи державного забезпечення інформаційної безпеки.

Поняття та основні інститути міжнародного інформаційного права. Міжнародні акти, що врегульовують питання інформаційної безпеки.

Семінарське заняття № 5 «Кіберзлочинність та кібертероризм»

1. Кіберзлочинність: поняття та сутність.

2. Поняття комп'ютерної злочинності. Загальна характеристика комп'ютерних злочинів.

3. Кібертероризм: поняття та сутність.

Методичні рекомендації до підготовки семінарського заняття.

Поняття кіберзлочинності. Кіберпростір та його ознаки. Етапи розвитку кіберзлочинності. Характерні властивості кіберзлочинності. Поняття та класифікація кіберзлочинів. Способи протидії кіберзлочинності.

Комп'ютерна злочинність, її співвідношення із кіберзлочинністю. Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку. Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут. Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях

такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї. Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них обробляється. Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку.

Поняття та цілі кібертероризму, його відмінність від тероризму. Інформаційна атака як основна форма кібертероризму. Засоби, тактика та прийоми здійснення кібертероризму. Основні напрями боротьби з кібертероризмом.

Семінарське заняття № 6

«Інформаційні ресурси в діяльності органів місцевого самоврядування»

1. Інформатизація діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.
2. Перспективи розвитку електронного урядування в Україні.
3. Захист інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах органів державної влади та місцевого самоврядування.

Методичні рекомендації до підготовки семінарського заняття.

Поняття та основні напрями інформатизації діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Основні нормативно-правові акти у сфері інформатизації. Державна політика у сфері інформатизації.

Поняття електронного урядування. Етапи розвитку електронного урядування. Концепція розвитку електронного урядування в Україні. Інформаційна послуга. Електронна інформаційна система «Електронний Уряд». Компетенція Державного агентства з питань електронного урядування.

Інформаційна (автоматизована) система. Телекомунікаційна система. Інформаційно-телекомунікаційна система. Види інформації, що може міститися в інформаційно-телекомунікаційних системах. Державні інформаційні ресурси. Компетенція Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : монографія / І.В. Арістова ; за заг. ред. Бандурки О. М. – Харків : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 368 с.
2. Баранов О. А. Інформаційне право України: стан, проблеми, перспективи : навчальний посібник / О. А. Баранов. – К. : Видавничий дім «СофтПрес», 2005. – 316 с.
3. Безпека комп'ютерних систем. Комп'ютерна злочинність та її попередження : монографія / М. С. Вертузаєв, В. О. Голубєв, О. І. Котляревський, О. М. Юрченко ; за ред. О. П. Снігерьова. – Запоріжжя : ПВКФ «Павло», 1998. – 316 с.
4. Богуш В. М. Інформаційна безпека держави : навчальний посібник / В. М. Богуш, О. К. Юдін. – М. : «МК-Прес», 2005. – 432 с.
5. Кормич Б. А. Інформаційне право : підручник / Б. А. Кормич. – Харків : БУРУН і К., 2011. – 334 с.
6. Лациба М. В. Методичні рекомендації щодо практичного впровадження Закону України «Про доступ до публічної інформації» / М. В. Лациба, О. С. Хмара, В. В. Андрусів [та ін.] ; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К. : Агентство «Україна», 2012. – 164 с.
7. Ліпкан В. А. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом : монографія / В. А. Ліпкан, В. Ю. Баскаков / за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2013. – 344 с.
8. Ліпкан В. А. Боротьба з тероризмом : монографія / В. А. Ліпкан, Д. Й. Никифорчук, М. М. Руденко. – К. : Знання, 2002. – 254 с.
9. Ліпкан В. А. Інкорпорація інформаційного законодавства України : монографія / В. А. Ліпкан, К. П. Череповський / за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2014. – 408 с.
10. Ліпкан В. А. Інформаційна безпека України : глосарій / В. А. Ліпкан, Л. С. Харченко, О. В. Логінов. – К. : Текст, 2004. – 136 с.
11. Ліпкан В. А. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : навчальний посібник / В. А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, В. М. Желіховський. – К. : КНТ, 2006. – 280 с.
12. Ліпкан В. А. Консолідація інформаційного законодавства України : монографія / В. А. Ліпкан, М. І. Дімчогло / за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2014. – 416 с.
13. Ліпкан В. А. Систематизація інформаційного законодавства України : монографія / В. А. Ліпкан, В. А. Залізник / за заг. ред. В. А. Ліпкана. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2012. – 304 с.
14. Ліпкан В. А. Тероризм і національна безпека України : монографія / В. А. Ліпкан. – К. : Знання, 2000. – 184 с.
15. Марущак А. І. Інформаційне право України : підручник / А. І. Марущак. – К. : Дакор, 2011. – 451 с.

Додаткова:

1. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право» / І. В. Арістова ; Національний університет внутрішніх справ. – Х. : НУВС, 2002. – 39 с.
2. Аркуша Л. І. Проблеми взаємодії та інформаційного забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з економічною організованою злочинною діяльністю / Л. І. Аркуша // Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності. – Одеса : ФЕНИКС, 2003. – С. 109–117.
3. Ахтирська Н. Комп'ютерна злочинність в Україні через призму судової практики / Н. Ахтирська, В. Антощук // Вісник прокуратури. – 2008. – № 3. – С. 84–94.
4. Баскаков В. Адміністративно-правовий режим захисту інформації з обмеженим доступом: окремі аспекти / В. Баскаков // Інформаційні технології в глобальному управлінні : матеріали наук.-практ. конференції (Київ, 29 жовтня 2011 р.). – К. : ФОП Ліпкан О. С. – 2011. – С. 47–51.
5. Баскаков В. Захист інформації з обмеженим доступом в умовах боротьби з організованою злочинністю / В. Баскаков, В. Ліпкан // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2011. – № 24. – С. 263–269.
6. Баскаков В. Захист інформації з обмеженим доступом: окремі аспекти / В. Баскаков // Актуальні проблеми правоохоронної діяльності : матеріали наук.-практ. конференції (Київ, 20 грудня 2010 р.). – К. : ФОП Ліпкан О.С. – 2010. – С. 59–61.
7. Баскаков В. Захист інформації з обмеженим доступом: розвиток вітчизняного законодавства / В. Баскаков // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 4. – С. 126–128.
8. Баскаков В. Інформація з обмеженим доступом: аналіз термінологічно-понятійного апарату / В. Баскаков // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 5. – С. 124–127.
9. Баскаков В. Інформація з обмеженим доступом: поняття та ознаки / В. Баскаков // Актуальні проблеми державотворення : матеріали науково-практичної конференції (Київ, 28 червня 2011 р.). – К. : ФОП Ліпкан О.С. – 2011. – С. 47–49.
10. Баскаков В. Ю. Захист інформації з обмеженим доступом у контексті міжнародної інформаційної безпеки : аналіз термінологічно-понятійного апарату / В. Ю. Баскаков // Національна і міжнародна безпека в сучасних трансформаційних процесах : матеріали наук.-практ. конференції (Київ, 29 грудня, 2011 р.). – К. : ФОП Ліпкан О.С., 2011. – С. 55–59.
11. Баскаков В. Ю. Поняття та зміст інформації з обмеженим доступом / В. Ю. Баскаков // Правова інформатика. – 2012. – № 33 (1). – С. 7–14.
12. Беляков К. І. Інформаційна діяльність: зміст та підходи до класифікації / К. І. Беляков // Інформація і право. – № 1 (4). – 2012. – С. 63–69.

13. Буржинський В. Системна інформатизація законотворчої та правоохоронної діяльності : монографія / В. Буржинський, Б. Раціборинський, М. Целуйко, В. Хахановський та ін. ; кер. авт. кол. Швець М. Я. ; за ред. В. В. Дурдинця. – К. : Навч. книга, 2005. – 639 с.

14. Бутузов В. М. Сучасні загрози: комп'ютерний тероризм : [Електронний ресурс] / В. М. Бутузов, К. В. Тітуніна. – Режим доступу : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.

15. Бутузов В. М. Злочини у сфері використання електронно-обчислюваних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку : науково-практичний коментар / В. М. Бутузов, С. Л. Остапець, В. П. Шеломенцев ; Департамент державної служби боротьби з економічною злочинністю МВС України. – К. : Міністерство внутрішніх справ України, 2005. – 87 с.

16. Гавриш С. Б. Комп'ютерний тероризм: сучасний стан, прогнози розвитку та шляхи протидії [Електронний ресурс] / С. Б. Гавриш. – Режим доступу : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>.

17. Гайтан В. В. Вплив інформаційних прав людини на трансформацію інформаційного простору / В.В. Гайтан // Право і суспільство. – 2014. – № 6–2. – Ч. 2. – С. 3–8.

18. Гаман Т.В. Вдосконалення організаційно-правового механізму інформаційної діяльності місцевих державних адміністрацій : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 « Механізм державного управління» / Т.В. Гаман; Львівський регіональний ін-т держ. управління Національної академії держ. управління при Президентові України. – Л., 2006. – 246 с.

19. Голубєв В. Кібертероризм – загроза національній безпеці та інтересам України [Електронний ресурс] / В. Голубєв. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/>.

20. Городов А.О. Информационное право : учебник / А.О. Городов. – М.: Проспект, 2009. – 242 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України.
2. <http://www.kmu.gov.ua> – Офіційний портал Кабінету Міністрів України.
3. <http://www.president.gov.ua> – Офіційний сайт Президента України.
4. <http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека імені В.І. Вернадського.